

Moje pohlavie – tvoja vec

Filip M. Furman

15. júna 2021 ✚ Spoločnosť ✚ Gender

Zdroj: Pixabay

Keď George Orwell v románe *1984* formuloval najdôležitejšie princípy Ingsocu – „anglického socializmu“ – systému, v ktorom národy západného sveta žili svoju temnú víziu budúcnosti, sotva mohol tušiť, že sa stane skutočnosťou, a to doslova i ako karikatúra smiešnym aj hrozným spôsobom. Celá koncepcia Ingsocu i spolupráca jednotlivcov s neľudským totalitným systémom bola založená na princípe „*doublethink*“, vyjadrenej v princípoch: „*Vojna je mier, sloboda je otroctvo, nevedomosť je sila!*“ Zásady nového „angsocu“ sa na prvý pohľad zdajú menej závažné, hoci rovnako falošné: „Muž je žena“, „sexuálna orientácia je prirodzená“ a „pohlavie je vecou voľby“, „právo na život je právo zabíjať nenarodených“, „budúcnosť je absencia budúcich generácií (ekologizmus)“ alebo „kto sa stavia proti tomu, aby štát vstupoval do každej oblasti života, je fašista“.

Konzervatívci sa k týmto a podobným výpadom ľavicových radikálov už roky stavajú s dešpektom a často si ich ani nevšimli. Neustále opakovanie týchto absurdností a nakoniec ich prienik do médií hlavného prúdu, cenzúra kritiky zo strany konzervatívcov zo strany najväčších sociálnych sietí a nakoniec podnecovanie k nepokojom – čiastočne účinným – u nás aj na širšom Západe v mene budovania nového spoločenského poriadku na základe postmoderných dogiem, nás však postavili pred potrebu analyzovať nielen samotné spoločenské a politické hnutia, ale aj ich požiadavky. Napriek zdaniu **nejde o triviálne postuláty, pretože formujú spôsob myslenia, vnímanie sveta, povedomie mnohých ľudí** a to, čo z toho vyplýva – môže rozhodovať o podobe budúcej štátnej politiky, budúceho vzdelávacieho systému, budúcich spoločenských štruktúr, budúcej rodiny, budúcich medziľudských vzťahov – dokonca v rodine či medzi priateľmi.

Fasáda vedeckosti

Ľavicové politické a vedecké authority sa nás však často snažia presvedčiť, že tieto postuláty, zvlášť vyjadrené v podobe genderu, nemajú nič spoločné s politikou či ideológiou (dokonca sa za takéto označenie urážajú!), a sú to iba nevinné, objektívne, vedecké teórie. V skutočnosti fasáda vedeckosti slúži iba ako dialektická zástierka. Čím je teda rodová teória, ktorá je základom mnohých súčasných ľavicových hnutí?

Gender je v podstate kvázi-vedecká teória. Slovo „rod“ sa pôvodne používalo paralelne a zameniteľne s pojmom „pohlavie“, čo je súbor sociálnych charakteristík a rolí, ktoré konkrétne spoločnosti pripisujú ženám a mužom. A tak by sme teoreticky mohli povedať, že v spoločnostiach lovcov a zberačov lov nepatrí k ženskému genderu, zatiaľ čo v našej spoločnosti by táto aktivita nebola súčasťou modelového ženského genderu, ale bola by prípustná.

Pojem „gender – rod“ sa veľmi rýchlo prestal používať iba v akademických diskusiách v oblasti kultúrnej antropológie. Jeho logická štruktúra bola tiež obrátená. A tak sa pojem pôvodne používaný pre spoločné pomenovanie určitých skutočných sociálnych rolí **stal abstraktným a prázdny konceptom, ktorý je možné naplniť akýmkoľvek obsahom**: „sociokultúrne pohlavie“ sa stalo fenoménom samým osebe, ktorý sa nevzťahuje na reálne existujúce roly, ale na zastrešujúcu entitu, z ktorej tieto roly majú vyplývať.

Podľa súčasného naratívu gender daného pohlavia nevyplýva zo správania jeho predstaviteľov, ale naopak, správanie má vyplývať z vnucovaného (kým?) genderu/rodu. Sotva možno nazvať také uvažovanie logickým a ľudia mimo akademického sveta, ba dokonca aj akademici mimo spoločenských vied, môžu len hlavami krútiť nad tým, že takáto teória môže byť považovaná za vedeckú. To sa však úplne vyjasní, ak poznáme najdôležitejšie – podľa môjho názoru – rozdelenie teórie v sociológii. A to je rozdelenie na teórie sociologické a spoločenské.

V krátkosti môžeme povedať, že **sociologické teórie sú teórie zamerané priamo na poznanie a porozumenie ľudskej spoločnosti** a univerzálnych mechanizmov, ktoré v nej pôsobia, pričom sa pevne pridržiavajú vedeckých metód skúmania reality. Vyhýbajú sa hodnoteniu a skôr sa zameriavajú na zodpovedanie otázok: „Ako?“ a „Prečo?“ namiesto „Ako by to malo byť?“

Spoločenské teórie sú naopak do značnej miery kritickými teóriami, ktoré vyjadrujú predovšetkým postuláty, umožňujú ďalekosiahle hodnotenie spoločenských javov a poukazujú na veci – z autorovho vlastného subjektívneho hľadiska – žiaduce a nežiaduce. V tomto zmysle Marxova teória kritizujúca kapitalizmus a postulujúca nastolenie komunizmu so všetkými jeho antihumánnymi dôsledkami a stovkami miliónov obetí bola/je vedeckou teóriou v tom zmysle, v akom je spoločenskou teóriou. A práve v tomto rozsahu môže byť rodová teória vedeckou teóriou.

Zdroj: Flickr

Podobne ako Marxova teória do istej miery stanovuje správne diagnózy: dochádzalo k skutočnému vykorisťovaniu robotníkov, vzťahom so zamestnávateľmi a životné a pracovné podmienky často urážali nielen ľudskú dôstojnosť, ale aj zdravie ľudí; v niektorých spoločnostiach existujú rozdiely medzi pohlaviami, ktoré majú vplyv na možnosti rozvoja jedného alebo druhého pohlavia. Ani tieto diagnózy nie

je ťažké si všimnúť a nie sú kontroverzné. V oboch teóriách sa však z diagnóz vyvodzujú falošné závery, ktoré sa používajú na formulovanie mimoriadne nebezpečných postulátov.

Ideálny spotrebiteľ

Marxizmus rovnako ako rodová teória predovšetkým **požaduje totálnu prestavbu prirodzenej spoločenskej štruktúry** vychádzajúc z predpokladu, že násilie, vykorisťovanie alebo akékoľvek patologické javy v spoločenských vzťahoch nie sú dôsledkom porúch, vlastností alebo špecifického správania zúčastnených jednotlivcov, ale samotnej existencie spoločenskej štruktúry. Ide o **presvedčenie hlboko zakorenené v pseudovedeckých poverách 19. storočia** - vzdialené ozveny freudianizmu či viera v „prvotnopospolnú spoločnosť blahobytu“. Pritom je to práve štruktúra, kultúra, organizácia spoločnosti, špecifické roly a rámce činnosti, ktoré umožňujú obmedzovať násilie a celkové fungovanie spoločnosti. **Bez zmierňujúcej úlohy kultúry** a na nej založeného práva by sme museli ustavične definovať každý nový vzťah, neustále si merať sily a boli **odkázaní na všemocnosť práva silnejšieho**.

Cieľom týchto aktivít a postulátov ľavice –, ktoré si pravdepodobne neuvedomujú mnohí jej predstavitelia, ktorí sa nechali uniesť emocionálnymi sloganmi – je vychovávať ideálneho spotrebiteľa. Človek zbavený všetkých vzťahov a každej identity si zakladá iba na svojom materiálnom vlastníctve. Preto existuje taký silný **boj proti každej identifikácii: národ, náboženstvo a predovšetkým rodina**.

Je tu snaha budovať systém založený na ustavične rastúcej spotrebe – preto sa objavujú bizarné výzvy mať menej detí alebo sa úplne vzdať rodičovstva: aby sa ľahšie udržal vysoký materiálny status. Je ťažké brať vážne postulát, že aby budúce generácie mohli žiť v dobrom prostredí, tieto generácie by nemali existovať – je to vnútorne rozporuplné tvrdenie. Ale v takejto vízii sveta, paradoxne, inštitúcia, ktorá vytvára každý iný prirodzene postavený poriadok, konkrétne **rodina, sa stáva najanarchistickejšou inštitúciou**, pretože väzby medzi členmi dobre fungujúcej rodiny budú vždy silnejšie ako vzťah s vonkajším svetom a hlavnou potrebou je láska a byť spolu, nie mať. „Byť“, nie „mať“.

Symbolické násilie

Na rodinu sa preto útočí rôznymi prostriedkami. Prvým – a, zdá sa, najúčinnnejším – opatrením je **symbolické násilie**. Ide o pojem odvodený z teórie francúzskeho sociológa Pierra Bourdieua, ktorý takto definoval mnoho nástrojov a metód konania nesúvisiacich s fyzickým násilím, ktoré dominantné skupiny v sociálnej hierarchii používajú na udržanie moci nad dominujúcimi skupinami. Najdôležitejšou úlohou symbolického násilia je dosiahnuť stav, v ktorom ovládané skupiny považujú záujmy dominantnej skupiny za zhodné s jej záujmami. Takto bez použitia donucovacích prostriedkov a dokonca bez použitia stimulov ovládané skupiny *de facto* plnia úlohy, ktoré im dominantná skupina ukladá. **Používanie symbolického násilia vysvetľuje, prečo extrémne, revolučné a protirodinné idey niekedy získajú podporu ľudí, ktorí sú v osobnom živote pomerne konzervatívni**.

Podobne vytváranie antagonizmov medzi pohlaviami, snaha vnútiť mladým ženám predstavu, že muži sú ich nepriatelia a nie partneri, že najväčšou hrozbou (pre „kariéru“, pre blahobyť) je dieťa a nie dochádzanie do zamestnania, kde trávi tretinu dňa, sú nástrojmi symbolického násilia. Úspešnosť transformácie životného modelu, ktorý sa prostredníctvom nej dosiahol, je zrejmy najmä z demografického hľadiska.

Enormný pokles plodnosti v Európe možno samozrejme pripísať aj ekonomickým ťažkostiam, ktorým čelí najmä generácia mladých dospelých, avšak v mnohých, najmä bohatších krajinách, nie sú tieto ťažkosti také veľké, aby vysvetlili, prečo si ľudia nechcú zakladať vlastné rodiny a domácnosti – to všetko sú účinky zmien životného štýlu spôsobených do veľkej miery práve **symbolickým násilím**.

Takéto aktivity sú však – našťastie – nedostatočné. Reálny teror, hoci pokusy o jeho zavedenie sa už uskutočnili v mnohých metropolách Európy a Ameriky (v Poľsku sa nepodarili pre organizovaný odpor vlasteneckých kruhov), nepostačuje na uskutočnenie spoločenskej zmeny, ak chýba spoločenská základňa na jeho realizáciu alebo ak táto základňa je malá a slabá. Z tohto dôvodu nastupuje pokus o využívanie právnych nástrojov. Istanbulský dohovor v čl. 12. výslovne zaväzuje strany, aby „*prijali opatrenia potrebné na podporu zmien v sociálnych a kultúrnych vzorcoch správania žien a mužov s cieľom odstrániť predsudky, zvyky, tradície a iné praktiky založené na myšlienke podradnosti ženy alebo stereotypy o úlohách žien a mužov.*“ To znamená, že v dohovore sa výslovne uvádza, že kultúra ako taká (zvyky a tradície) je zdrojom predsudkov či predstáv menejcennosti jedného pohlavia voči druhému.

Neviem, o akej kultúre je tu reč, určite to nie je kresťanská kultúra, v ktorej ako Európania žijeme (aspoň dúfam). Je tiež potrebné zdôrazniť, že **v dohovore sa nehovorí v prvom rade o rovnosti medzi ženami a mužmi, ale o rodovej rovnosti**. Je zreteľne viditeľné, že súčasná ľavica začleňuje do svojich spôsobov konania výdobytky predošlých hnutí s červeným zafarbením a využíva tzv. etapovú múdrosť. Hoci sa zatiaľ nikto vážne nevyjadroval za konkrétne opatrenia na zaistenie „rovnosti“ desiatok vymyslených „pohlaví“, pojem „rodovej rovnosti“ (nie „rodovej spravodlivosti“!) k nim otvára dvere – bolo by naivné tvrdiť, že sa ho ľavica nebude snažiť využiť.

Záchranou je vzdelávanie

Ľavicovú, antiutopickú víziu spoločnosti zdieľajú vedome iba okrajovo. Časť jej rétoriky sa však dostáva k umiernenému publiku **vďaka emóciám a nevedomosti**. Ako teda čeliť tejto spoločensky škodlivej rétorike? Na čo sa treba spoliehať? V prvom rade na dobré vzdelanie vrátane stredoškolského a vysokoškolského. Akceptovanie absurdných tvrdení ľuďmi, ktorí sú často vysoko vzdelaní vo svojich špecializovaných odboroch, poukazuje na **veľký problém v ich vzdelaní v základoch vedeckého myslenia, v logike**. Ľavicové kruhy na Západe vedia, prečo žiadajú odstránenie bivalentnej logiky z univerzít, pretože podľa nich sú kategórie pravda a lož diskriminačné. Rovnakým smerom sa uberajú aj nedávne požiadavky na odstránenie histórie a teológie z univerzít v poľskej verejnej diskusii. Úlohou každého, komu záleží na srdci dobro a prežitie spoločnosti, v ktorej žije, je preto v tejto chvíli v prvom **rade bojovať za pravdu, vzdelávať seba a svojich blízkych**, aby mali nástroje, s ktorými môžu viesť tento v značnej miere vnútorný boj.

Autor je sociológ, doktor vied o zdraví, riaditeľ Centra pre spoločenské vedy a bioetiku v Ústave pre právnu kultúru Ordo Iuris.

© **Všetky práva vyhradené - prevzaté z poľského týždenníka DoRzeczy.**

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/moje-pohlavie-tvoja-vec/>